

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SEPTEMBER 5 • 99

Felande länk funnen i Trondheim

Egna sedlar och vackra damer

Numismatiskt korsord

Pris 20 kr

Polletter och Medaljer

säljes

Eckersholms J-v, 12 tr Kohl S. 51.8	1+	450:-
Jönköpings Motorfabrik, 3 hg trassel	1+/01	275:-
Persbergs a. gruvbolag, 3 Rdr, S.103.2	1+	275:-
Sala silv.1 stigh kohl, S.122.2	1+/01	1.200:-
Sala silv.1 lass wask, S.126.29	1+	900:-
Lejonancker kläde, 1 D.Sm, S.142.5	1+	1.250:-
Ladugårdslandet buss, S.222.10	1+++	250:-
Sth. Lysoljeminut, 1 kanna, NM.XII:132	1+	125:-
Berns salonger, 5 öre, NM.IV:45.84	1+	195:-
AB Primus, L:a Essing, "Middag"	01	125:-
St. Kopparberg, 1 ryss kohl S.172.12	1/1+	1.200:-
Trollhätte kanal, 1 kanna, S.189.3	1+	275:-
Wikens skeppsvarv, 1 kanna, S.194.2	1/1+	225:-
Fehrman, D, 1783, Hy.I:276.2	01	750:-
Hedfinger, I.C, 1823, Hy.I:234.25a	unc	750:-
Heidenstam, V, 1929, C.Milles, Abel 3b	01/0	275:-
Hildebrandt, H, av E. Lindb. 1912, Ehren.109	1+/01	350:-
Holmbergs mynthandel 1882-1942, 31 mm br.	01	225:-
SNF 40 år 1913, SNF-med.21, Hy.II:313.18	01	350:-
Erik XIV 1786, Hild.11 (Enhörning, br.)	01	225:-
Sigismund 1786, Hild.50 (Enhörning, si)	1+	350:-
Kronprins Carl Johan 1813, Hild.76	1+	475:-
Östersund 1905, Industriutst. si 60 mm	1+	450:-

Vi utger lagerlistor

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. STORGATAN 20
611 34 NYKÖPING
TEL. 0155-28 63 25 FAX. 0155-28 63 25

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmanngatan (uppgång Handelshögskolan)

☎ + fax 08-673 34 23

Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar i stor sortering.

Öppet: vard. 11-18, lörd. 10-14

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsavgiften är 200 kr.

Som medlem får Du SNT automatiskt

Du kan också enbart prenumerera på tidningen
Det kostar endast 160:- per år.

NUMISMATISK FORSKNING

COMMENTATIONES DE NUMMIS SAECULORUM IX-XI
IN SUECIA REPERTIS. NOVA SERIES.

1. Kenneth Jonsson, *The New Era. The Reformation of the late Anglo-Saxon Coinage*. 1987. Pris: 325:-
2. Inger Hammarberg, Brita Malmer and Torun Zachrisson, *Byzantine Coins Found in Sweden*. 1989. Pris: 225:-
4. Brita Malmer, *The Sigtuna Coinage c. 995 - 1005*. 1989. Pris: 225:-
6. Kenneth Jonsson and Brita Malmer (eds.), *Sigtuna Papers. Proceedings of the Sigtuna Symposium on Viking-Age Coinage 1 - 4 June 1989*. 1990. Pris: 350:-
7. Gert Hatz, Vera Hatz, Ulrich Zwicker, Noel und Zofia Gale, *Otto-Adelheid-Pfennige. Untersuchungen zu Münzen des 10./11. Jahr hunderts*. 1991. Pris: 225:-
9. Brita Malmer, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995 - 1020*. 1997. Pris: 850:-

CORPUS NUMMORUM SAECULORUM IX - XI QUI IN SUECIA REPERTI SUNT

1.1	Gotland	Akebäck - Atlingbo	Pris: 150:-
1.2	Gotland	Bäl - Buttle	260:-
1.3	Gotland	Dalhem - Etelhem	300:-
1.4	Gotland	Fardhem - Fröjel	260:-
3.1	Skåne	Åhus - Gröby	235:-
3.4	Skåne	Maglarp - Ystad	250:-
8.1	Östergötland	Älvestad - Viby	175:-
16.1	Dalarna	Falun - Rättvik	90:-

STOCKHOLM STUDIES IN NUMISMATICS

1. Ivar Leimus, *Das Münzwesen Livlands im 16. Jahrhundert*. 1995. Pris: 200:-

Beställningar: (OBS !Porto tillkommer)
NUMISMATISKA FORSKNINGSGRUPPEN
Bollhusgränd 1B 111 31 Stockholm
Tel: 08 - 674 77 50

SVENSK

NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.

Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
- Norden. Europa. USA.

Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari - maj, september - december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:-
2:a omslagssidan	2.200:-
4:e omslagssidan	2.500:-
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:-
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:-
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:-
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:-

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

*Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98

onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00

Fax 08-667 07 71

E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428

114 84 Stockholm

Tel 08-5195 5300

Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:

Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:

Lars O. Lagerqvist

Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver

Tel 08-660 25 46

0704-13 87 55

(kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)

Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

Tryck:

Masterprint

Sätteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Program

Svenska Numismatiska Föreningen: *Banérgatan 17 nb. Buss nr 4, 44; T-bana Karlaplan.*
Kungl. Myntkabinettets hörsal: *Slottsbacken 6. Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.*

13 sept 18.30. **KMK.** Specialvisning av Carl Milles minnesmedaljer. Evenemanget sker i samverkan mellan Kungl. Myntkabinettets Vänner och Millesgårdens Vänner. Ciceroner är Lars O. Lagerqvist och Ulf Nordlind. Efter visningen supé på Myntkroger.

27 nov 9.00-15.00. **KMK.** Myntmässa. Samarrangemang SNF, SMF och KMK. Entré 30 kr. 9.00-15.00. **KMK.** Lovisa Ulrikas bibliotek. Visning av auktionsobjekt. Auktionslista publiceras i SNT:s oktobernummer och på SNF:s hemsida i början av oktober. 16.30-19.00. **KMK.** SNF:s auktion med huvudsakligen objekt ur Svenssons samling (svenska mynt, sedlar, medaljer och polletter). 19.30. Middag på Myntkroger à 195 kr (toast Skagen toppad med löjrom, kalvmedaljonger med salviafrästa champinjoner, vit portvinsås, hasselbackspotatis, kaffe, liten dessert) exkl. dryck. Anmälan obligatorisk senast måndag 22 november till Elver Duveius, SMF, tel. 08-673 34 23 eller Torbjörn Sundquist, SNF, tel. 08-5195 5335 dagtid.

Övriga program under hösten 1999 meddelas i oktobernumret.

Svenska Numismatiska Föreningen

Kansli: Besökstid 10.30-13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Internet hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar: Tisdag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00-16.00.

Innehåll SNT 5 • 99

Sid

Felande länk funnen i Trondheim	100
Egna sedlar och vackra damer	102
Anna Johanna Grill – vår första kvinnliga numismatiker	105
Flygande start på unionsmötet	106
Léo Holmgrens medaljskap	108
Kung Stefans myntning i Bratislava	110
Medalj för vegetarianer	110
Två svenska provsedlar	111
Till vår medalj-, sedel- och pollettforskare	112
Erik Lindbergs fond	112
Personalia. Mireille Mosser 1921-1999	112
Ny kongress. Fidem 2000	113
Skattkammaren. Silverpenningens berättelser (1)	114
Mötesknapp med rätt till fria resor	115
Frågespalten	115
Nya sedlar	116
Nya mynt	117
Korsord och myntflåtor	118
Numismatiskt korsord 3	118
Auktioner & Mässor	119
Föreningar	119

Omslag

De som var i Stockholm under juli och augusti kunde väl knappast undgå Kungl. Myntkabinettets reklamkampanj i tunnelbana och buss. Bl.a. kombinationer av Olof Skötkonungs penningar och Kristinas plåtmynt med texter som "Det är inte alls fullt att älska pengar" och "Hur singlade man slant med 19,7 kilo koppar?" resulterade i en fördubbling av antalet besökare till våra utställningar. Reklamen bekostades av Kungl. Myntkabinettets guldsponsor Skandia och utfördes av Gudrun Svedberg, Torbjörn Lindgren och Ole Söderblom. Foto Jan Eve Olsson, KMK.

Felande länk funnen i Trondheim

Av Brita Malmer

Tre stora stampkedjor dominerar den vikingatida sigtunamyntningen. Den äldsta, Kedja 1, med de klassiska Olof-mynten av Crux-typ, tillhör 990-talet. Kedja 10 och 11 börjar båda bildas strax efter Kedja 1, och har sin kronologiska tyngdpunkt under 1000-talets båda första decennier. De två kedjorna är alltså till stor del kronologiskt parallella. Sigtuna var inte någon stor stad. Det är inte troligt att två olika mynthus där producerade samma slags mynt samtidigt. Förr eller senare borde ett mynt dyka upp som kunde förena de båda kedjorna. Det är vad som nu skett. Av en tillfällighet upptäcktes den felande länken våren 1999 i Vitenskapsmuseet i Trondheim.

Myntkabinettet vid Vitenskapsmuseet i Trondheim är Norges näst största myntsamling med bortom 50 000 föremål. De äldsta katalogerna över Det kongel. Norske Videnskabers Selskabs Myntsamling är från 1840-talet och författade av sekreteraren i Vitenskabskabet, Conrad Nicolai Schwach. Myntkabinettets siste ordinarie föreståndare var teologen Olaf A. Digre, som avled 1969. Därefter förde myntkabinettet en tynande tillvaro ända till 1997, då en nyinrättad tjänst som förste amanuens i numismatik tillträdades av cand. philol. Jon Anders Risvaag, tidigare vid Universitetets Myntkabinettet i Oslo.

Ett av Norges största myntfynd från vikingatiden hittades i september 1950 på Dronningens gate 10 i centrala Trondheim. Inom kort publicerade Olaf Digre en preliminär redogörelse för fyndet, senare kompletterad av Kolbjørn Skaare. Fyndet består av minst 964 mynt, bl a 512 tyska, 372 engelska och 40 anglo-skandinaviska imitationer. Nedläggningstid 1035 eller något tidigare. Av särskilt intresse ur svensk synpunkt är de många sigtunamynten i fyndet, däribland fem stämpelidentiska Pointed Helmet-imitationer med förvirrade inskrifter men genom stampkoppling knutna till Sigtuna. Det var för att närmare kunna studera de skandinaviska mynten i fyndet som författaren till dessa rader i februari 1999 besökte Vitenskapsmuseets myntkabinett.

Som tyvärr ofta händer vid forskarbesök i utlandet var tiden något

Bild 1. Sandsaunet, Stiklestad, Norge.
Åtsida: stamp 272, Kedja 10. Frånsida: stamp 1400, Kedja 11. Foto Per E. Fredriksen. Vitenskapsmuseet, Trondheim. Skala 2:1.

knapp. Sent på eftermiddagen den sista dagen tittade jag snabbt igenom ett annat intressant myntfynd, från Sandsaunet, Stiklestad sogn, nordöst om Trondheim. Fyndet är relativt stort, 150 mynt, bl a 87 tyska och 40 engelska, och betydligt äldre än fyndet från Dronningens gate, med första möjliga nedläggningsår redan 1006. I all hast fotograferade jag de få anglo-skandinaviska imitationerna. Först efter hemkomsten till Stockholm insåg jag vad jag hade hittat: ett av mynten från Sandsaunet är den felande länken mellan Kedja 10 och Kedja 11!

Sedan Kedja 10 publicerades 1989 har den hittills inte alls vuxit. Under samma period har Kedja 11 vuxit med hela 40%. I 1997 års publikation, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1020*, kallades detta egendomliga förhållande "ett statistiskt problem". Frågan var: är alla stampar i Kedja 10 redan kända? Eller har Kedja 10 ett annat ursprung än Kedja 11? (sid. 47). I och med fyndet av den felande länken i Trondheim har "det statistiska problemet" i det närmaste försvunnit, eftersom det i själva verket bara finns en kedja.

I 1989 års publikation, *The Sigtuna Coinage c. 995-1005*, tillämpades en mycket snäv tolkning av begreppet stamp. Grundprincipen var att varje stamp, som kunde visas vara olika en annan stamp, även om bara i fråga om en enda bokstav, fick ett eget stampnummer (1989, sid. 59). I 1997 års publikation diskuterades problemet mera utförligt i avsnittet "How to distinguish and number a die" (1997, sid. 67), bl a möjligheten av s k "hubbing". I Kedja 10 och Kedja 11 finns två mynt vars Long

Cross-frånsidor (1989, nr 627 och 628) har förvirrade texter som är nära besläktade, men ej identiska. Korsavslutningarna är tydligt olika. Om stamp nr 627 i Kedja 10 och stamp 628 i Kedja 11 har ett gemensamt ursprung, har stamp 627 blivit mycket kraftigt omgraverad till stamp 628. Men stamp 628 kan också vara en fristående imitation av stamp 627. Enligt 1989 års definition av begreppet stamp berättigade inte likheterna mellan stamp 627 och stamp 628 till sammankoppling av Kedja 10 och kedja 11 (1989, sid. 30). Det lyckosamma fyndet i Trondheim befriar – i detta fall – från metodologiskt svåra överväganden om det vetenskapligt mest korrekta sättet att utan hjälp av kvalificerade tekniska metoder definiera ordet stamp.

Genom sammanslagningen av Kedja 10 och 11 innehåller den gemensamma kedjan nu 178 stampar och är därmed den näst största kedjan i det skandinaviska materialet. Störst är liksom tidigare den danska kedjan 105, som år 1997 hade 236 stampar, men som hittills, i maj 1999, ökat med 12 stampar till 248. Den främsta likheten mellan de båda kedjorna är att de sträcker sig över mycket lång tid. Den förenade kedja 10/11 börjar med Intermediate Small Cross och slutar med Quatrefoil. Kedja 105 har ännu längre spännvidd, från Crux till Pointed Helmet. Kedjornas inre kronologiska struktur diskuteras i *The Anglo-Scandinavian Coinage* (sid 46-47), liksom myntningens eventuella periodicitet.

För närvarande pågår arbetet med den tredje publikationen i den serie som inleddes 1989. Den nya boken har arbetsnamnet *Serpents and Cros-*

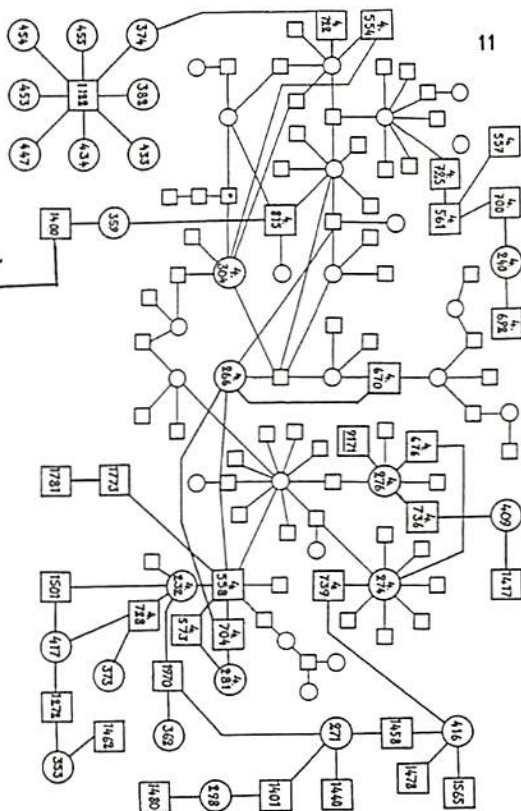
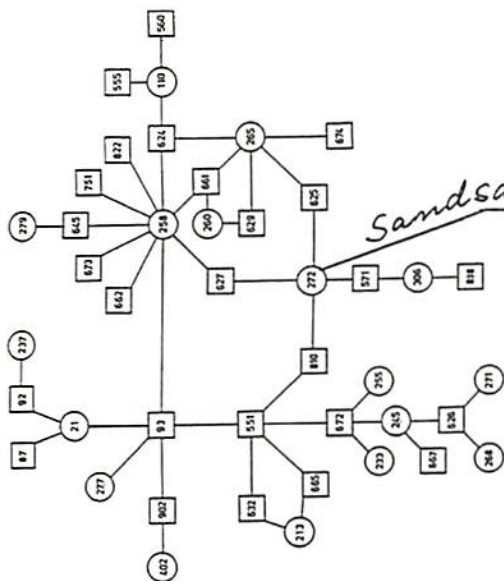

Bild 2. Kedja 10 (1989) och Kedja 11 (1989+1997)
förenade genom mynt 4.272.9.1400 i fyndet från Sandsaunet.
Teckning Brita Malmer.

ses. *Studies in Northern Monetary History in the ninth and eleventh Century*. Boken kommer att innehålla tre kataloger. A: Den äldsta skandinaviska myntningen med avbildningar av samtliga nu kända 165 exemplar av kombinationsgrupp (KG) 2-6. B. Skandinaviska Pointed Helmet- och Short Cross imitationer. C. Knut den stores och Hardeknuts ormtyp från åren omkring 1030. Tanken är att de tre böckerna tillsammans så uttömmande som möjligt skall redovisa fakta rörande den nordiska myntningen, både när det gäller dess första skede under 800-talets förra hälft och under den anglo-skandinaviska myntningens högkonjunktur till och med sigtunamyntningens avklang och upphörande. Den naturliga slutvinjetten blir den danska myntningens stabilisering genom enhetlig vikt och nationella myntbilder omkring 1030.

Alla tre publikationerna bygger på stamforsknig. Fyndet i Trondheim illustrerar på en gång stamforsknigens svårigheter och dess möjligheter. Inom stamforsknig är ingenting en gång för alla givet. Nya kombinationer – och nya problem – kan ständigt dyka upp.

Referenser

Olaf A. Digre, *Myntfunnet fra Dronningensgt. 10, Trondheim*. En foreløbig meddelelse. *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, Museet, Årsberetning* (Trondheim), 1950, 91-6.

Lars O. Lagerqvist, *The coinage at Sigtuna in the names of Anund Jacob, Cnut the Great and Harthaenut. Commentationes de nummis saeculorum IX-XI in Suecia repertis*, (Stockholm), II, 383-413.

Brita Malmer, *The Sigtuna Coinage c. 995-1005*. *Commentationes de nummis saeculorum IX-XI in Suecia repertis*. Nova series 4 (Stockholm, 1989).

Dens., *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995-1020*, som ovan, Nova series 9 (Stockholm, 1997).

Jon Anders Risvaag, "Haansmiil over Samlerens tankeløse Kremmerkjærlighed til det døde Metal" – brudstykker av Vitenskapsmuseets Myntkabinetts historie. *SPOR – fortidsnyt fra midt-Norge* (Trondheim), 1998:2, 26-29.

Kolbjørn Skaare, *Coins and Coinage in Viking-Age Norway* (Oslo, 1976).

COMMENTATIONES DE NUMMIS SAECULORUM IX-XI IN SUECIA REPERTIS NOVA SERIES NR. 9

BRITA MALMER

The Anglo - Scandinavian Coinage c. 995 - 1020

635 s. varav
142 planscher

Pris: 850:- inkl. moms.

Exp. avg. och porto tillkommer.

◆ ◆ ◆

Beställningar:
NUMISMATISKA
FORSKNINGS GRUPPEN

Bollhusgränd 1B
111 31 Stockholm
Tel: 08-674 77 50
Fax: 08-674 77 53

Egna sedlar och vackra damer

Av Eva Wiséhn

Bankverksamheten i Härnösand är av ganska tidigt datum. Stadens första bank var en sparbank och började sin verksamhet 1827, initiativtagare var landshövding Hampus Mörner. Banken fick namnet *Sparbanken i Härnösands Stad och Wester-Norrlands Län*. Nummer två bland stadens banker var *Mälareprovinsernas Enskilda Bank*. Den etablerade sig 1849 i ett kontor vid hörnet Storgatan/Bergsgatan och Gymnasiegatan och förste föreståndare för kontoret blev P.S. Huss. Banken hade öppet endast en timme på helgfria vardagar. Den blev aldrig någon succé. Det tredje bankkontoret blev Filialbanken i Härnösand, vilken fick Kongl Maj:ts oktroj 1858. Konstituerandet ägde rum 1859 och i direktionen satt stadens ledande affärsmän, J.C. Kempe, Jon Sjödin, S.J. Hamberg och F.J. Halén. Kontoret låg i Rådhusets bottenvåning. Filialbanker tillkom på flera platser under 1850-talet. Dessa banker kunde inte ge ut egna sedlar men de hade rätt till kredit på 500 000 kr av Riksbanken. Borgmästare C.A. Fröberg och landsfiskal H. Arnell började tillsammans med några andra

arbeta för att banken skulle få tillstånd att ge ut egna sedlar. Genom Kongl Maj:ts oktroj 1869 kunde Härnösands Enskilda Bank börja sin verksamhet. Samtidigt upphörde Filialbanken och 13 år senare upphörde även Mälareprovinsernas Enskilda Bank. Båda bankerna gick upp i den nya banken. Den nya styrelsen bestod av Arnell och Fröberg samt S. J. Hamberg, F.J. Halén, Bernhard Kempe, Johan Liedberg och Erik Tjernberg.

Kontoret förlades till S.J. Hambergs hus vid Stora Torget, där det låg kvar till 1881 då banken flyttade in i nybyggda lokaler i hörnet Nybrogatan och Storgatan. Lottkapitalet var på en miljon kronor. Utvecklingen gick snabbt och under 1880-90-talen öppnades flera avdelningskontor, bl.a. i Stockholm, och lottkapitalet ökades flera gånger för att vid sekelskiftet uppgå till 6 miljoner kronor.

I Kungl Myntkabinettets samlingar finns ett lottbrev från Härnösands Enskilda Bank. Aktiebrevet är utställt på 500 rdr rmt den 31 december 1870 (fig 1). Det är enkelt utfört men

skrivet med sirliga bokstäver. Brevets övre halva pryds i mitten av en sköld krönt av en öppen krona. På skölden finns stadssymbolen, bävern med en gädda i gapet. Skölden är omgiven av ekkvistar och två ymnighetshorn ur vilka rinner sedlar och mynt. De tio vinstutdelningslotterna är undertecknade av C.A. Fröberg (borgmästare) och Nils Sundelius.

Ett annat lottbrev är utställt på femhundra kronor den 31 december 1897 (fig 2). På aktiebrevet finns bankbyggnaden avbildad (fig 3). Den är sedd från sydöst och visar husets sydöstra sida – en del av huset är förbyggt idag – och nordöstra sidan, den som löper längst Nybrogatan. Huset är numera sammanbyggt med ett flervåningshus så att det vackra, fasade hörnet inte längre syns. Idag har huset ytterligare en våning men den påkostade portalen finns ännu kvar i motsatta hörnet (fig 4).

Mittemot bilden av bankhuset syns Ångermanlands landskapsvapen, tre laxar och Medelpads landskapsvapen, tre vågband (fig 5). Därunder finns Härnösands stadsvapen med en bäver som bär en gädda i gapet. Under vapensköldarna syns

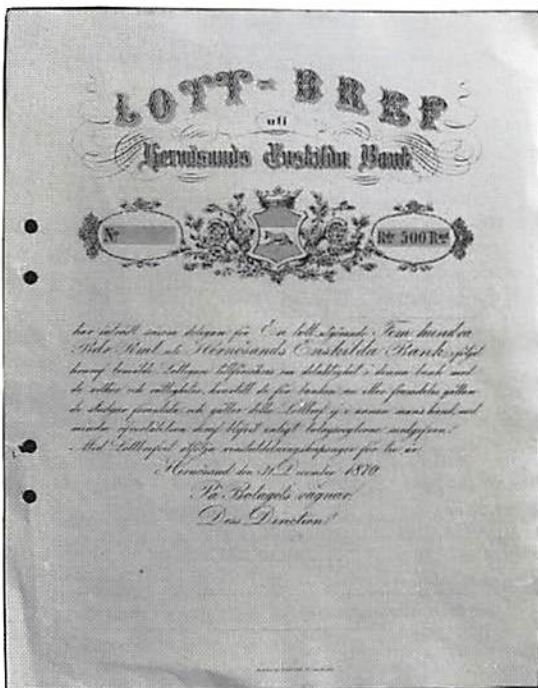

Fig 1. Aktien är tryckt hos Hollnerska boktryckeriets Litografiska Tryckeri i Sundsvall.

Fig 2. Lottbrevet är tryckt vid Generalstabens litografiska anstalt i Stockholm. KMK 30000:1521.

Fig 3. Bankhuset sett från öster.

Fig 4. Samma hus sett från väster.

en kvinnobild en face blickande åt höger (fig 6). Hon har en blomsterkrans i håret. Samma kvinnoansikte pryder även en del av sedlarna som banken utgav. Lottbrevet är i övrigt mycket rikt dekorerat med grafiska detaljer. Brevet är undertecknat av grosshandlarna O. Hammar, S.J. Hamberg, landskamrer J.A. Arnell, disponent F.H. Versteegh, Erik Åkerstedt samt Chr. Lindeberg.

Banken hade sedelutgivningsrätt mellan 1870 och 1903. De första sedlarna utgavs under den första oktrojen 1870-1879 (fig 7). Sedlarna gavs ut i valörerna 5, 10 och 50 rdr rmt 1870 och i 5 och 10 kronor 1874. Sedlarna var enkelt utformade. Centralt i övre delen av sedeln finns Härnösands stadsvapen krönt av en adlig krona och omgivet av lagerkvistar. Sedlarna trycktes hos J. Bagge.

Under den andra oktrojen, 1880-1888, utgavs valörerna 10, 50 och 100 kronor 1880. Sedlarna är nu rikt dekorerade. Valörerna 50 och 100 kronor har upptill i mitten Väster-norrlands läns vapen under en grevlig krona. Vapenskölden flankeras på båda sidor av lejon. Underst i mitten finns Härnösands stadsvapen. På vänster sida finns en bröstbild av en kvinna en face med blomsterkrans i håret. Det är samma kvinnobild som på lottbrevet. På höger sida finns en bröstbild av Mercurius med bevingad huvudbonad samt häroldstaven över bröstet. Sedeln är mycket rikt dekorerad med grafiska mönster. Valören 10 kronor har samma Mercurius-bild mitt på sedeln. Sedlarna

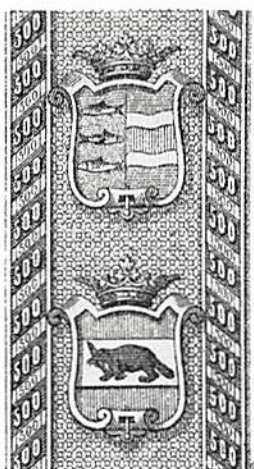

Fig 5. Ångermanlands och Medelpads vapensköldar.

Fig 6. Kvinnobild som pryder både aktiebrev och sedlar.

trycktes hos Bradbury, Wilkinson & Co.

Under den tredje oktrojen, 1889-1893, utgavs bara en valör, 10 kronor 1892. Denna sedel pryds i mitten av samma kvinnoansikte som beskrivits ovan. Sedlarna trycktes även denna gång hos BW&Co.

Under den fjärde oktrojen användes samma sedlar som fastställdes under den andra och tredje oktrojen. Banken avstod rätten att utge egna sedlar 1903.

De båda porträtten på sedlarna förekommer också på andra bankers sedlar. Kvinnoansikten finns på sedlar från en bank i Sydafrika, två i Mexiko och en i Vera Cruz under 1800-talet. Mercurius förekommer på sedlarna från en bank i Spanien, en i Sydafrika, flera i Asien, en i Mexiko m.fl. (fig 8). Frånsidan på 10 kronors-sedeln visar en bild av kvinnohuvud i hjälm med hjälmruske. Samma motiv finns på sedlar från Valparaiso, Australien, Mexiko m.fl. (fig 9). Även frånsidorna på 50 kronors-sedeln och 100 kronors-sedeln visar kvinnobilder som förekommer på andra sedlar i Sverige och övriga världen.

Härnösands Enskilda Bank ombildades 1908 till en aktiebank med namnet Bankaktiebolaget Norra Sverige. För varje lott i Härnösandsbanken med ett nominellt värde på 500 kronor fick man ett par år tidigare över 1000 kronor. Nu fick man endast en aktie på 250 kronor per lott. Förtroendet för banken fanns dock kvar och rekonstruktionen gick bra.

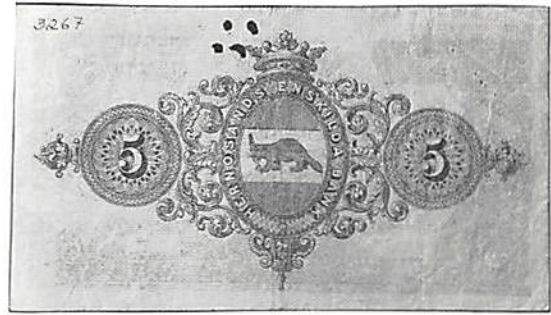

Fig 7. Sedlar utgivna av Härnösands Enskilda Bank.

Fig 8. Förebilderna till figurena på sedlarna.

Fig 9. Frånsidan visar också kvinnobilder med förebilder från andra sedlar i Sverige och övriga världen.

Den nya banken övertogs 1914 av Aktiebolaget Stockholms Handelsbank. År 1919 blev det Aktiebolaget Svenska Handelsbanken. Banken ligger ännu kvar i samma hus på Nybrogatan - Storgatan.

Litteratur

Platbarzdis, A.: *Sveriges sedlar. III. De enskilda bankernas sedlar 1831-1902.* Lund 1965.

Nathorst-Böös, E.: *Gemensamma motiv*

på svenska och utländska sedlar. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1971.

Wik, H.: *Härnösands historia, del III. 1810-1920.* Härnösand 1981. □

Anna Johanna Grill – vår första kvinnliga numismatiker

Anna Johanna Grill föddes år 1720. Hon var dotter till grosshandlaren Carlos Grill och Hendrina Meijtns. Vid 17 års ålder ingick hon äktenskap med kusinen, grosshandlaren och direktören vid Ostindiska Kompaniet, Claes Grill. De fick två barn, dottern Anna Johanna född 1745 och sonen Adolf-Ulrik född 1752. Dottern gifte sig sedermera med sin kusin, den från Holland bördige grosshandlaren i Stockholm Henrik Wilhelm Peill. Sonen gifte sig även han med en kusin, Anna Johanna (d.y.) som var dotter till Johan Abraham Grill – en halvbror till Claes Grill.

Anna Johanna var berömd för sin skönhet, vilket kanske är svårt att tro vid ett betraktande av det porträtt – en pastellmålning av Gustaf Lundberg – som införlivades i Kungl. Myntkabinetts samlingar för några år sedan som en generös gåva från Gunnar Ekströms stiftelse. Porträttet är antagligen en beställning inför Anna Johannas 50-årsdag. Ytterligare fyra porträtt föreställande Anna Johanna är kända: ett barnporträtt målat av Scheffel; ett ungdomsporträtt som troligen utförts av Arenius; en Lundbergpastell som visar henne i vit klänning och slöja samt ett Roslinporträtt där hon är tillsammans med sina två barn målat 1777, ett år före sin död. Dessutom präglades en minnesmedalj slagen av Daniel Fehrman 1755, då hon var 35 år.

Det finns mycket knapphändig uppgifter om Anna Johannas person. Familjen bodde vid Stortorget i Gamla Stan (Grillska Huset) och hade ett lantställe på Sicklahalvön, där man höll fester och bodde under framförallt sommarhalvåret. Här, vid Svindersvik, drabbades maken av en olycka då han miste ett öga under hantering av salubatteriet.

Anna Johanna var högt aktad och så beundrad att det efter hennes död 1778 trycktes inte mindre än elva äreminnen. Till en del kan kanske antalet äreminnen förklaras av familjens ekonomiska ställning, men mycket sanning ligger säkert i prisandet av hennes strävan att lindra nöd, hjälpsamheten och stor gudsfuktan.

I SNT 3/97 s. 78
presenterades föreningens medalj
över Anna Johanna Grill.

Anna Johanna Grill, ca 1770. Tavlan finns i Kungl. Myntkabinetts utställningsdel
Samlat i kabinet.

Anna Johanna och numismatiken

År 1744 kom Tessin, som var nära vän med familjen Grill, med en förfrågan till Fredrik I om det inte vore lämpligt att utarbeta en fullständig "historia numismatica patriae". För att kunna göra detta skulle man inrätta en kommitté. Han motiverade förslaget med att det i Stockholm fanns åtskilliga "vackra och rara" myntsamlingar och att det fanns risk för att dessa kunde skingras. Detta skulle i så fall skada den vetenskapliga forskningen. Tessin fick kungens godkännande (han var nog inte så intresserad) och därefter utsågs tio män och en kvinna till medlemmar i denna numismatiska kommitté. Kvinnan var förstas Anna Johanna Grill, då endast 24 år gammal. Hon ägde en mindre samling mynt som hon köpt eller ärvt. Efter några år hade samlingen vuxit till en stor och värdefull kollektion. Hennes makes ställning underlättade inköpen.

Hur stor var då hennes samling? Tessin ansåg att bland de dåvarande svenska myntkabinetten intog fru Grills den fjärde platsen. Vid en värdering 1765 bedömdes samlingen vara värd 15-18.000 daler kopparmynt, rariteten ej inräknad. Denna

summa motsvaras av 5.000-8.000 daler silvermynt. Som jämförelse kan nämnas att en 1:e styrman år 1765 tjänade 132 dr kmt per månad. Någon förteckning över samlingen har tyvärr aldrig funnits. Inte ens i bouppteckningen 1778 finns någon förteckning över mynten, men samlingen tillsammans med böcker samt en "bronzbild" värderades till 500 riksdaler eller ca 1500 dr silvermynt. Detta är ett stort belopp med tanke på att en hovrättsassessor fick 400 riksdaler i lön per år. Genom arv övergick samlingen till sonen Adolf Ulrik som fortsatte utöka densamma. Samlingen stannade i släkten fram till 1865, då den testamenterades till Kungliga Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien genom Carl Östberg, dvs till Kungl. Myntkabinetten, som sedan åttio år lydde under denna akademi. Samlingen bestod av 5162 mynt, därav 212 guldmunt, 2023 silvermynt, 759 bronsmynt, 32 tenn eller blymynt, och 2 järmynt. När akademien hade försett Kungl. Myntkabinetts samlingar med vad de ansågs behöva, överlämnades de resterande 823 mynten 1873 till Uppsala universitets myntkabinetten.

Helene Pihlgren

Flygande start på unionsmötet

Förväntansfulla färöresenärer stod vid incheckningsdisken på Arlanda tidigt på morgonen den 28 maj. Föga anade vi hur vår dag skulle förlöpa. I kön gick ryktet att det danska flygbolagets personal gått i strejk och att flighten från Köpenhamn var inställd. Men checka in som vanligt skulle vi göra, sa man oss.

Då löser det sig säkert, sa vi och satte av mot planet till Köpenhamn med boardingcarden i nävarna. Något fördröjda av trilskande arlandadatorer landade vi så på Kastrups flygplats. Nix sa dom där, planet går inte men vi ordnar det här. Men nu anslöt sig våra finska kolleger och vi var plötsligt sexton som skulle ha nytt flyg till Färöarna. En snäll och hjälpsam dansk herre på Kastrup ordnade med flyg för en del av oss tillbaka till Arlanda men för mesta delen av oss till Oslos nya flygplats Gardemoen. Sedan skulle vi alla mötas i Keflavik för vidare färd mot Reykjavik och Färöarna där vi skulle landa 20.30.

Det lät ju rimligt tyckte vi. Mannen försäkrade oss att bagaget skulle skickas direkt till Färöarna, så det behövde vi inte alls bekymra oss om. Och med telex till Arlanda, Gardemoen respektive Reykjavik skulle allt fungera smidigt. Men så blev det nu inte. Ingen personal på någon av dessa flygplatser kände till vare sig vår belägenhet eller faxets existens, åtminstone inte i förväg och inte förän vi övertygat dem om att vi faktiskt stod där med våra biljetter i handen men utan plan.

På Island landade vi i Keflavik, tog buss till Reykjaviks flygplats, och bråttom var det. Till och med så bråttom att vissa av oss klev av så fort bussen stannade till fast vi inte var framme ännu. Vi mera ismagade tog tag i chauffören som med bussen jagade ifatt dem som sprang runt med sina väskor, hämtade upp dem och tog oss alla till "inrikesflygplatsen" i god tid före start. Inte heller i Reykjavik kände man till oss. Efter många om och men och Anton Holt, som plötsligt dök upp och hjälpte oss och flygplatspersonalen med språket kom vi till sist iväg. Tur att det fanns plats på planet...

Nåja, tolv timmar senare än ut-satt tid var vi äntligen framme vid våra hotell, något möra men mätta och stinna av dagens många smörgåsar och stillasittande. Vi hade mis-

sat ett vardagsöppet Tórshavn och vår värds fint uppgjorda förstadsprogram. Jag är tacksam att jag inte hörde till de stackare som inte fick sitt bagage överhuvudtaget den helgen. Tom Bergroth kunde triumfera över flygbolagen. Han hade flugit förr och visste att det man behöver när man landar, det ska man hålla i handen, hela tiden...

Mötetsdagen

Mötet hölls i Nordens Hus dit vi kom efter en uppförsvandring i motvind genom Tórshavn, men i mycket vackert och soligt väder. Føroya Myntsavnarafelags ordförande Thorolf Bjørklund hälsade oss välkomna.

Dagen inleddes med föredrag. Först ut var Brita Malmer, vars föredrag handlade om mynten av ormtyp som präglades i Lund ca 1030 för Knut den store och Hardeknut. Kolbjørn Skaare berättade om myntskatten från kyrkogården på Sandoy, en av Färöarnas sydliga öar, nedlagd efter ca 1095. Christian J. Simensen talade om finansieringen av Nidarosdomen i Trondheim som byggdes under åren 1153-1281. Anton Holt berättade om de danska bröderna Carl och Michael Lunds samlingar av antika och medeltida mynt, som de skänkte till Island. Tom C. Bergroth presenterade Abos nya mynt- och medaljkabinett. Slutligen talade Jørgen Steen Jensen om sitt nya projekt, en bok om pengar i Danmark under åren 1000-2000.

Paus under utflykten.

Från vänster syns Frédéric Elfver, Ian Wiséhn och Torbjørn Sundquist. Foto: Monica Golabiewski Lannby.

Strax efter lunch samlades redaktionen för Nordisk Numismatisk Årsskrift för att tala om de kommande volymerna. Redaktionen för utgivningen av NNÄ 1996-97 flyttas till Stockholm.

Själva unionsmötet hölls under eftermiddagen. Endast tre kvinnor fanns med bland ett trettiotal manliga delegater och observatörer, nämligen Brita Malmer, Katalin Biró-Sey samt underteknad. Allehanda mötesfrågor avhandlades. Rapporter från föreningar, kabinett och andra institutioner framfördes, och jag vill gärna nämna alla som hade något att meddela:

Preben Nielsen från Dansk Numismatisk Forening, Jørgen Steen Jensen från Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn, Thorolf Bjørklund från Føroya Myntsavnarafelag, Ian Wiséhn från Kungl. Myntkabinettet i Stockholm, Freyr Jóhannesson från Myntsafnarefleg Íslands, Pekka Sarvas från Nationalmuseets Myntkabinett i Helsingfors, Sven Sønsteby från Norsk Numismatisk Forening, Kenneth Jonsson från Numismatiska Forskningsgruppen i Stockholm, Aimo Linkosalmi från Numismatiska Föreningen i Finland (vilken inbjöd till nästa unionsmöte om två år), Anton Holt från Seðlabanki Íslands, Allan Hansson från Skånes Numismatiska Förening, Torbjørn Sundquist från Svenska Numismatiska Föreningen samt Katalin Biró-Sey från Universitetets Myntkabinett i Oslo.

För kvällen hade vår värd ordnat en festmiddag på Hotell Hafnia i deras festlokal kallad Parnassið, belägen högt upp i huset med underbar utsikt över staden och dess hamn. Se bilden.

Söndagens väder var molnigare men fortfarande vackert och klart nog för en lyckad bussutflykt. Det blåste förstås, men vad gör det på en sådan resa. Nog visste jag att Färöarna är vackert, men så till den milda grad! Det kan inte finnas en bild eller berättelse, som ger rättvisa åt detta landskap. Men tänk ändå, att en liten ö mitt ute i Atlanten, knappt synlig på kartan, kan vara så påtaglig och oförglömlig. Guidade av Thorolf Bjørklund gick resan på välbyggda vägar från Tórshavn, förstås, över berg, runt berg, genom tunnlar, ner mot vikar och byar. Vi för genom Strey-moy, tog "den enda bron över Atlanten" (enligt vår vitsige värd) över till

Utsikt över Tórshavn och hamnen från Hotell Hafnias takterrass.
Foto Monica Golabiewski Lamby.

Deltagarna i Nordisk Numismatisk Unions möte 1999 framför kyrkan i Gøtugjógv.
Foto Torbjörn Sundquist.

Poststämpel med anledning av unionsmötet.

Eysturoy. I Fuglafjørður avåts en fiskbuffé med en liten pärla av danskt ursprung till. På hemvägen fotograferades vi alla framför den nya kyrkan i Gøtugjógv med den färöiska konstnären Tróndur Paturssons glasarbeten. Se bilden. Stackars Börje Rådström blev akterseglad. Hans klocka trilskade.

Nästa morgon vaknade jag av regnets strilande. En liten titt genom fönstret sa mig att detta bådade inte gott. Dimma. Nåväl, femövertåta gick bussen till flygplatsen. Resan tog två timmar och kostade 100 danska kronor. Färden gick som under gårdagen, över berg, genom tunnlar men nu också med färja över till Vágar och flygplatsen. Denna dag såg man inte långt, genom dimman endast de närmaste fären och lammen samt regnet som rann som vattenfall nerför bergen mot vägen. Vi förstod då att bättre uppskatta det klara vädret och utsikten under utflykten dagen innan.

Men väl framme på flygplatsen vägrade planet från Köpenhamn landa. Efter någon timmes cirklande över Vágar vände det åter mot Danmark. Och inget plan, ingen resa hem. Framåt eftermiddagen tilldelades vi alla 32 numismatiska deltagare hotellrum på skilda platser på ön. Så det var bara att sätta sig i buss igen för den vanliga färden över berg, genom tunnlar, färjan, över atlantbron, för min del ända bort till Eiði. Två timmar. Men Eiði var tveklöst värt detta! Trötta var vi, men liksom på hitresan, vid gott mod. Många kunde inte motstå en promenad i byn trots regnet. Nu hade Börje fått revansch, Färöarna hade han fått se trots klockupproret. Liksom nästa dag, när vi åter fulla av hopp gjorde samma resa tillbaka till Vágar, två timmar över berg...

Vi kom iväg! Det var bara lite dimma. Framåt kvällen landade vi så äntligen på Arlanda. Där stod vi vid banden och väntade på bagaget. Den ena efter den andra av mina medresenärer försvann hemåt med sin resväska. Men min kom inte fram, inte heller Frédéric Elfvers. Vissa unionsmöten glömmar man aldrig.

Ett stort tack till vår vänlige värd Thorolf Bjørklund, som dessutom hade ordnat med en särskild poststämpel de numismatiska dagarna till ära: NORÐURLANDSKUR NUMISMATISKUR FUNDUR I NORÐURLANDAHÁLUNNUM 28.-31.05.1999 samt myntsamlarföreningens symbol, ett vikingaskepp med segel.

MGL

Léo Holmgrens medaljskåp

I november 1996 erbjöds Kungl. Myntkabinettet ett mycket trevligt medaljskåp. Det var Stiftelsen Léo Holmgrens minne som hörde av sig. Tillsammans med skåpet hörde även ett antal föremål i form av gipser och brända terrakottamodeller samt glaserade sådana. Skåpet inköptes av Sven Svenssons stiftelse och överlämnades som gåva till museet.

Redan tidigare på hösten 1996 hade Kungl. Myntkabinettet fått en rad föremål från Léo Holmgrens sterbhus. Även då var Sven Svenssons stiftelse den generösa givaren (KMK inv. nr 102557). Den gången gällde det två målade porträtt på gravören, en skulptur, 258 skisser och förlageteckningar, gipser, arbetsredskap m.m.

Medaljskåpet är egenhändigt tillverkat av Léo Holmgren. Det är gjort i grönmålat trä. Skåpets maxmått är höjd 150 cm, bredd 68 cm och djup 50 cm. Skåpet består av två huvuddelar, den övre med två dörrar (låsbara) och innanför finns plats för 34 utdragbara lådor (33 lådor finns, men en saknas) och den nedre med en stor utdrag- och låsbar låda. Den övre

Medaljkonstmästaren Léo Holmgren
i sin ateljé 1933.
Reprofoto: Jan Eve Olsson, RÅÄ.

delens dörrar är på insidorna utsmyckade med tio små (18,0 x 11,5 cm) oljemålningar, fem på vardera dörren. De är utförda av Léo Holmgrens far, Vilhelm Holmgren.

Skåpet är rikt utsmyckat på utsidan. På den övre delens dörrspeglar

finns applicerade symboler av guldmålat trä. På den nedre delens låda är ett hänge i guldmålat trä applicerat. På skåpets övre främre hörn, samt i mitten finns symboliska figurer. Årtalet 1939 finns elegant inristat på dörren.

Léo Holmgren föddes 1904 i Paris och flyttade vid elva års ålder till Sverige. Han studerade 1925-30 vid Konsthögskolan med Carl Milles som lärare. År 1927 arbetade han vid La Monnaie i Paris. Året därpå blev han elev till Erik Lindberg. Från 1938 arbetade han vid Kungl. Mynt- och justeringsverket. År 1944 efterträdde Léo Holmgren professor Erik Lindberg som myntgravör. Därmed påbörjades en synnerlig framgångsrik konstnärlig gärning i statens tjänst. Med placeringen vid Myntverket följde många officiella uppdrag. Statliga verk, företag och föreningar som önskade hedra någon eller något vände sig till den skicklige Léo Holmgren. Han avled 1989.

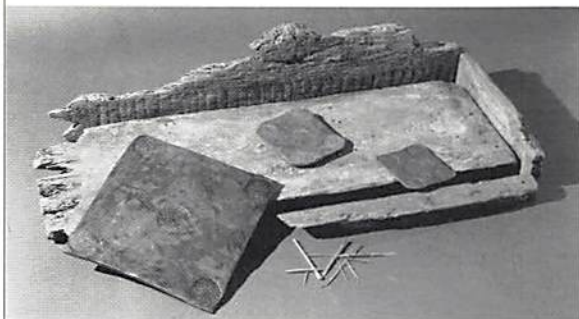
TS & IW

THE PLATE MONEY TREASURE OF NICOBAR

PLÅTMYNTSKATTEN FRÅN NICOBAR

Världens största fynd av plåtmynt

Av Jimmy Herbert & Bertel Tingström

Pris 150 kr

Kungl. Myntkabinettets butik

08-5195 5304

Léo Holmgrens medaljskåp, troligen utfört 1939.
Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Dörrarna till medaljskåpet står utfüllda. På insidan av dörrarna sitter tio oljemålningar som är utförda av Léos far Vilhelm Holmgren (1863 - 1943). Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

I varje utdragslåda ligger fria arbeten som utförts av Léo Holmgren. Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Kung Stefans myntning i Bratislava

Den ungerska myntningen inleddes under kung Stefan (1001-1038). Myntningen är väl belagd i svenska fynd, men det skall inte tolkas som att det fanns direkta kontakter mellan områdena. Det är snarast så att man får räkna med att de ungerska mynten kom till Sverige via Tyskland, som Sverige hade livliga handelsförbindelser med.

Stefans far hade samlat de ungerska stammarna till ett rike och missionärer inkallades. Under Stefan kristnades landet och öppnades för inflytande från Västeuropa. Administrationen byggdes upp och gränserna tryggades. Redan 996 hade Stefan gift sig med en syster till den bayerske hertigen Henrik, som senare blev tysk kejsare.

Stefans myntning inleddes omkring 1010 och består av tre typer, varav två är präglade i REGIA CIVITAS (den kungliga staden), vilket tolkats som nuvarande Esztergom (ty. Gran) och en i Bratislava. Stefan kröntes i Esztergom som är Ungerns ärkebiskopsäte. Myntningen var mycket blygsam fram till ca

1018 då den blev mycket omfattande. Samtidigt övergick man från en mynträkning baserad på pund till en baserad på mark. Det medförde att myntens vikt sänktes kraftigt. Namnet på valören, 1 penning, blev emellertid oförändrad.

Den här aktuella typen visar ett kors på åtsidan och en stiliserad kyrka på fränsidan. Den har troligen bayerska förebilder (böhmska mynt hade ofta samma bayerska typ som förebild). Åtsidans inskrift SPHANNVS REX (kung Stefan) är valhänt med såväl bakvända som utelämnade bokstäver. Fränsidans inskrift PRESLAVVA CIV (staden Preslava) syftar på Bratislava (ty. Pressburg, ung. Pozsony) i nuvarande Slovakien. Den präglades sannolikt strax före 1015. Bratislava var en av de mest betydande städerna i Ungern denna tid.

Typen är endast känd i tre exemplar samtliga sannolikt funna i Sverige, varav denna tillhör en skatt från Bosarve, Stånga sn på Gotland. Vikt 1,99 g, 21 mm.

Mynt präglad för Stefan av Ungern ca 1015. Fynd från Gotland.

Litteratur

K. Jonsson. The earliest Hungarian coinage. *Commentationes Numismaticae 1988* (red. P. Berghaus et al.), Hamburg 1988.

Kenneth Jonsson

Medalj för vegetarianer

Svenska Vegetariska Föreningen (SVF) grundades 1903 på initiativ av Johan Saxon (1859-1935). Denne berömda förlagsman var ivrig vegetarian och anhängare av nykterhetsrörelsen. I tidningen *Såningsmannen* propagerade han mot användning av sprit, tobak och kött. Föreningens uppgift skulle vara att "befrämja utbredandet av ett naturligt levnads sätt och samla alla för vegetarianismen intresserade till samverkan för detta mål". Redan från början utgav föreningen tidskriften *Vegetarianen*.

Bland Sven Svensson efterlämnade numismatiska föremål finns en medalj som är utgiven av Svenska vegetariska föreningen 1920. Medaljen är av brons och mäter 40 mm. Åtsidan visar en naken kvinna stående på kustklippor. Hon sträcker ut sina armar mot en uppåtgående sol. Text i halvcirkel: Svenska Vegetariska Föreningen. Fränsidan visar en fruktkorg stående nederst inom en krans av veteax.

Troligen har medaljen använts som belöningsmedalj. JW

Svenska Vegetariska Föreningens medalj från 1920. Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69

BÖCKER OCH MYNT

Köpes och säljes!

- Lista på numismatisk litteratur kan erhållas.

Besöksadress: Tegnérsgatan 14
Torsdagar kl. 15.00 - 18.00

BOK & ANTIK AB

Box 6078, 187 06 Täby.
08-510 128 18

Två svenska provsedlar

Det är inte så ofta som man får se provsedlar från 1700-talet. Men i Sven Svenssons samling finns två sådana. Annars ligger inte styrkan i Svenssons samling på sedeldelen.

Åren 1743-1812 utgavs vita transportsedlar på fasta valörer. År 1745 förklarades de vara oinlösliga vilket gjorde att den svenska valutan i praktiken blev av papper. Endast lågvalörerna 6-12 daler kopparmynt fick inväxlas mot skiljemynt eller plåtar. Uppenbarligen önskade man förändra utseendet på dessa småsedlar, därav provsedlarna i Svenssons samling.

Den första är i valören 6 daler k.m. (bild 1.), daterad 1 januari 1752. Som vanligt finns texten "Banco-Transport-Sedel N:o" i sick-sack liksom vitstämplarna upptill och nedtill. Men därunder finns texten "Uti Rikens Ständers Wäxel-Banco hafwer Sedelhafwaren insatt....." uppställd som formen av en pokal.

Den andra sedeln är från 1751 (bild 2.). På denna saknas mycket av den vanliga texten, men man har skapat en inre ram som mest liknar ett kuvert.

Vem som utfört förslagen är okänt (kanske var det Daniel Fehrman), men vi kan lugnt konstatera att de lades åt sidan för att åter bli aktuella i denna artikel.

I/W

Bild 1.

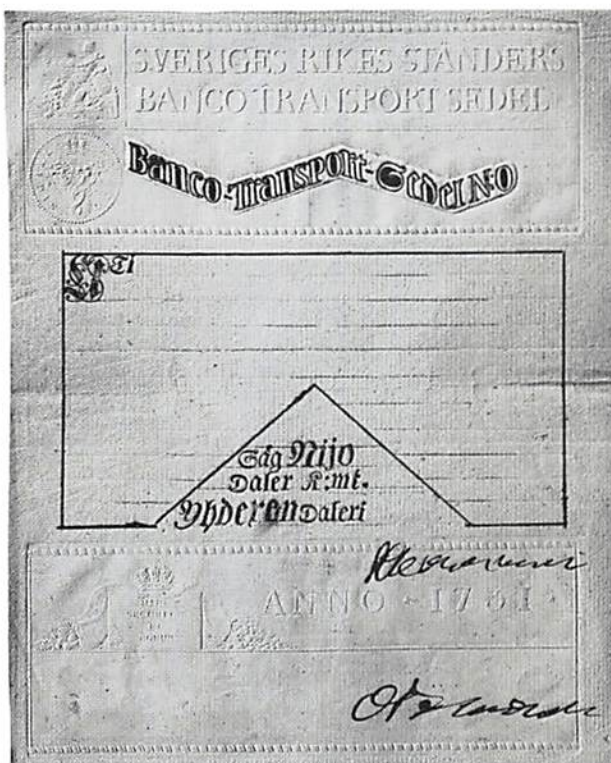

Bild 2.

Foto: ATA, Förminskade.

quadra

Klenoder i
Kungl. Myntkabinettet

Ett urval av museets
samlingar presenterade i
exklusiv formgivning
med bilder i färg, från
Fyrspannet och Arethusa
till Belöning för snillen

90 kr
Inbunden 150 kr

Ring vår butik
08-5195 5304
och få den hem!

Portokostnad tillkommer

Till våra medalj-, sedel- och pollettforskare

Då och då vänder sig frågvisa amatörforskare på lokal- eller riksplånet till Kungl Myntkabinettet eller direkt till sedeltryckeriet i Tumba eller till medalj- och pollettutgivare som Myntverket i Eskilstuna, Sporrongs i Danderyd etc med ivriga förfrågningar om upplagor, tolkning av bilder m.m. Av rent praktiska skäl skall härmed följande upplysningar ges:

1. Myntverkets arkiv har i sin helhet överförts till Riksarkivet i Stockholm. I Eskilstuna får man anteckningar om aktuell tillverkning men de går inte särskilt långt tillbaka i tiden. Men vill man veta hur många exemplar som beställdes av en viss medalj tex 1988 kan man få fram detta. Vill man ha besked om äldre förhållanden får man forska i Riksarkivet själv. Observera att inga fakturakopior sparats. Vill man veta tex hur många exemplar som slogs av en medalj över en borgmästare i Norrköping finns inga sådana uppgifter där. Men däremot kanske i rådhusräkenskapskaperna hos den stad som beställde medaljen!

2. Riksbankens arkiv (med uppgifter om sedelutgivning) finns också hos Riksarkivet. Tumba har bara material om aktuell tillverkning och den är inte av offentlig karaktär. Det som Du och andra nyfikna får veta står i Riksbankens årsberättelser.

3. AB Sporrong och de företag som de köpt (Peterssons Knappma-

keri, Alois Ritter, Westins, Lagerströms etc.) kan inte visa upp några arkiv eller tillverkningsaffor, meningslöst att tillskriva dem. Det finns vissa ritningar och fotografier kvar; en efter 1920 nästan komplett föremållsamling med tillhörande kort har överförts till Ekenäs i Finland. Korten anger namn på beställare, konstnär m.m samt när stampen var färdig. Dessa kort har kopierats för Kungl Myntkabinettets räkning men p.g av myntalbrist inte kunnat bearbetas. Skriftliga förfrågningar kan alltså inte besvaras. Forskare kan efter överenskommelse besöka Kungl Myntkabinettet för studier.

4. Sporrongs äldre arkiv har överförts till Stiftelsen Stockholms Företagsminnen (Hammarby kajväg 30, nedfart Lumavägen), Box 92003, 120 06 Stockholm, tel 08-772 99 00, fax 08-772 99 35. Det finns en hel del mikrofilmade fakturakopior o.dyl. Avtala gärna om besök!

Som ett allmänt råd till ovana lokalpatrioter: våra arkiv har numera inte personal och tid för att kunna utföra Dina forskningar. Du måste göra det själv! Skriv gärna och fråga om det finns rester av det eller det arkivet, det är ju onödigt att resa till Stockholm eller ditt närmaste lands- eller stadsarkiv på måfå! Men forskningen i detta arkiv måste Du klara själv, eller betala någon professionell "arkivräv" som gör jobbet. *LLT*

Erik Lindbergs fond

Mynt- och medaljgravören, vice professor Erik Lindberg, som en gång var ständigt sekreterare i Kungl Akademien för de Fria Konsterna, hylades på sin 70-årsdag nyårsafton 1943 med bildandet av "Erik Lindbergs fond till främjande av svensk medaljkonst", som skulle förvaltas av Konstakademien. Undertecknade av proporet var prins Eugen och representanter för Kungl Mynt- och Justeringsverket, Kungl Myntkabinettet, Svenska Akademien samt de kungliga Vetenskaps-, Vitterhets-, Konst- och Ingenjörsvetenskapsakademierna, Nationalmuseum, Konstnärsklubben, Konstnärernas Vänner, Sällskapet Idun och SNF. Fonden, vars uppgift är att dela ut stipendier till medaljkonstnärer, tog sin början med att tilldela Gösta Carell ett sådant. Under senare år har inga ut-

delningar skett. Fr o m 1998 tillsattes en ny nämnd, bestående av Akademiens sekreterare professor Bo Grandien, akademiledamöterna och skulptörerna Sivert Lindblom och Kajsa Mattas samt f museidirektören Lars O. Lagerqvist.

Stipendier 1998

Till stipendienämndens förfogande stod detta år 240 000 kr. Detta delades i fyra lika stora stipendier, som tilldelades skulptörerna KG Bejmark, Liss Eriksson, Kerstin Kjellberg Jacobsson och Ernst Nordin.

Stipendium 1999

Till stipendienämndens förfogande stod 45 000 kr. Besluts, att beloppet odelat skulle tilldelas skulptrisen Gunvor Svensson Lundkvist. *LLT*

Personalia

Mireille Mosser 1921 – 1999

Mireille Mosser. Lissabon 28 maj 1999.
Foto: C. Arthus-Bertrand.

Kort efter mötet i Lissabon den 28 maj, som refereras på nästa sida, drabbades FIDEM och alla dess medlemmar en svår förlust. På väg in till kvällens konsert i Gulbenkianstiftelsen avled hastigt vår trogna medarbetare sedan nästan fyrtio år, Mademoiselle Mireille Mosser; hon hade drabbats av en hjärnblödning. Begravningen (i Frankrike) ägde rum den 11 juni.

Mademoiselle Mosser var redan i tjänst hos familjeföretaget Maison Arthus-Bertrand, den kända medalj- och juvelerarfirmen i centrala Paris (Place Saint-Germain-des-Prés), grundad 1804, när hon 1972 blev secrétaire administrative vid FIDEMs styrelse – i och för sig en mycket begriplig utnämning, eftersom hon tillhörde det företag vars förra chef (som ännu levde) André Arthus-Bertrand varit en av grundarna och tio år tidigare avgått som ordförande, och vars son och dåvarande chef Claude Arthus-Bertrand var FIDEMs generalsekreterare. Hon hade efter juridiska studier börjat hos dem 1943. Det var ett av flera exempel på de praktiska arrangemang som gör det möjligt för en visserligen internationell men liten sammanslutning som

FIDEM att klara sina uppgifter trots begränsade medel; entusiaster från privat eller offentlig sektor arbetar frivilligt och reser på egen (eller stiftelsers eller statens) bekostnad, ordnar utställningar och konferenser osv. Det är knappast någon hemlighet att de som kommer till ett delegatmöte blir bjudna på en lunch – alla övriga kostnader får man klara själv (eller genom sin arbetsgivare).

Den administrativa sekreteraren har en mycket viktig uppgift genom att dels vara generalsekreteraren behjälplig i alla praktiska sysslor, skriva ut och distribuera protokoll, kallelser m.m. och hålla kontakten med kassaförvaltaren, sedan grundandet en anställd vid La Monnaie i Paris, dels korrespondera med de olika delegaterna om de många smärre problem och irritationer som lätt uppstår när årsmöten hålls bara vartannat år. Tillsammans med generalsekreteraren såg hon också till att allt som kunde intressera medlemmarna blev tryckt i *Médailles*. När dessa två anlände till ett möte, visste man att det skulle bli ordning och reda!

Glädjande nog har Claude Arthus-Bertrand efter sin avgång som generalsekreterare fortsatt att vara codé-légué för Frankrike tills helt nyligen samt är dessutom alltså vår revisor. Även om Mademoiselle Mosser också lämnat sina befattningar och gått i pension hade hon i likhet med sin gamle arbetsgivare fortsatt att delta i kongresser och viktigare sammanträden – så även denna gång i Lissabon.

Men Mireille Mosser var så mycket mera än den effektiva sekreteraren med den grundliga utbildning som krävdes förr, inräknat konsten att stenografera och att sammanfatta diskussioner utan att förlora det väsentliga. Hon hade personlig charm och ett sinne för humor som vi alla i hög grad uppskattade. Humor är effektivare än (dåligt) humor och det var alltid lika givande att koppla av med en stunds konversation och glada skrat tillammans med henne efter ett avslutat, ofta långt och krävande möte. Och så blev det också den dag som skulle bli hennes sista, då vi alla, styrelse och delegater, samlades till en sen och angenäm lunch i Lissabons gamla hamn (se fotografiet). När vi nu måste skiljas från vår kära vän, som vi aldrig mer får träffa, är det något litet av en tröst att tänka på, att hon fick gå bort mitt bland vänner och förskonades från en långvarig sjukdom. Vi som är kvar minns henne med tillgivenhet och saknad!

LLI

Fidem 2000

Nästa FIDEM-kongress och internationella medaljutställning äger rum år 2000 i Weimar i Tyskland. Datum för kongressen är fastställt och den skall arrangeras i september. Närmare uppgifter kommer att finnas hos Kungl Myntkabinettet, Box 5428, 114 84 Stockholm, tel 08-519 553 00 eller fax 08-411 22 14.

Till

konstnärer, FIDEM-medlemmar och medaljintresserade

FIDEM-kongress i Weimar år 2000

Vid sammanträde i Lissabon 1999 05 28 har styrelse och ledamöter för FIDEM gått igenom planerna för nästa internationella medaljkongress och utställning och fastställt följande:

1. Kongressen äger rum i Weimar från måndagen den 18 september 2000 till lördagen den 23 september. Temat är "Artists, Collectors and sponsors" ("Konstnärer, samlare och sponsorer"). Stödet för medaljkonsten från renässansen till våra dagar.
2. Utställningen omfattar modern medaljkonst sedan 1994.
3. Plenum i Bauhaus, Weimar, med tre inledande föreläsningar, den första om Goethe som samlare och sponsor.
4. Därefter ordnas två parallella föreläsningsserier om högst 25 stycken à 30 minuter eller mindre i två auditorier.
5. Utställningen äger rum i utställningshallen i Goethe Nationalmuseum i Weimar och öppnas den 19 september. Arrangör är Berlins Myntkabinett med stöd från ett par stiftelser.
6. Utställningen omfattar högst 1200 medaljer. Maximal diameter är 150 mm.
7. Sverige tilldelas 30 medaljsidor.
8. I mitten av september 1999 utsänds en diskett till delegaterna i de olika länderna. Dessa skall användas för att katalogisera de medaljer som sänds till utställningen. Inga skrivna manuskript mottas.
9. Medaljer som man önskar ställa ut skall *senast* 20 november anmälas till resp delegat eller institution, i Sveriges fall under adress FIDEM 2000, c/o Kungl Myntkabinettet, adress, telefon och fax se ovan, e-mail lol@myntkabinettet.se. Detta blir underlag för katalogen. Disketten skall vara arrangörerna i Berlin tillhanda *senast* 30 november 1999.
10. Medaljerna skall vara i Berlin *senast* 15 januari 2000, vilket innebär att de skall vara Kungl Myntkabinettet tillhanda *före* jul- och nyårs-helgen 1999. Alla fotos kommer att tas av arrangörerna. Målet är att avbilda alla medaljer.
11. Tävlingen om kongressmedaljen äger rum inom Tyskland.
12. "Workshops" kommer att ordnas.
13. Kongressavgiften är ännu ej fastställd men kommer att vara av tre kategorier: a. medlemmar, b. medföljande make/maka/sambo, som ej får medaljen, c. övriga.
14. Ytterligare uppgifter om utställning, medlemskap i FIDEM m.m kan erhållas under nämnda adress.

Juni 1999

Lars O. Lagerqvist

Silverpenningens berättelser (1)

Sent om nyårsaftonen satt Karl Gustav ensam i sin kammare och lade i ordning sin myntsamling. Girig var han inte, tvärt om var han färdig att ge bort tröja och rock när någon fattig gosse kom frysande i köket och begärde något att värma sig med.

Men han hade i flera år samlat mynt i sin sparbössa, nämligen gamla mynt som inte brukas numera och som han fått av den ena och den andra, ibland för pengar, ibland för intet. De flesta var av koppar, fula och ärgiga när han fick dem, men Karl Gustav hade förställt att med skedvatten göra dem som nya.

Där var många från Karl XII:s tid med underliga tecken på, och många ännu äldre som klockaren valt ut bland de slantar bönderna lagt i kyrkhäven, och en hop utländska mynt var där, med besynnerliga omskrifter som ingen förstod. Fem eller sex var verkliga silvermynt som Karl Gustav fått på födelsedagar och andra högtidliga tillfällen; och nu höll han på att lägga dem alla i ordning i en låda, som han enkom inrättat till myntkabinett och avdelat i en hop särskilda rutor och små lådor.

En penning var där som han aldrig kunde se sig trött på. Det var ett gammalt romerskt silvermynt som han fått till julklapp av morfar, och som var från kejsar Neros tid. Det var en helt liten penning och mycket nött, men likväl kunde man ännu på ena sidan känna igen den grymme kejsarens bröstbild. Karl Gustav vände myntet på ena sidan och på andra sidan och tyckte att det var en besynnerlig penning som varit så länge till här i världen.

Om den penningen kunde tala, tänkte han vid sig själv, så hade han mycket att säga. Men penningen låg där helt stilla och sa ingenting, och ljuset på bordet brann med lång veke, och Karl Gustav satt och tänkte och tänkte på forna tider, som penningen genomlevat.

Då förekom det honom som silverpenningen började glimma underligt, och han visste inte hur, men han hörde dess röst där den blänkte i lådan, och han kunde helt tydligt urskilja sakta ord, liksom en fin klang när man slår på en silverklocka. Och penningen började tala, och Karl Gustav hörde med förundran på, men svara kunde han inte ett ord. Han bara lyssnade; och då började silverpenningen från kejsar Neros tid att berätta på följande sätt:

Nu är klockan tolv, och nu skriver människorna årtalet 1858 efter sin Frälsares födelse. Vi penningar är hedningar som går ut i världen till både ont och gott. Och mitt silver är hämtat i fortiden från Iberiens berg i det land som nu kallas Spanien. Det är nu jämnt 1800

år sedan jag blev präglad i Rom, och vart hundra år har jag förmågan att tala. Jag bryr mig inte mycket om att berätta dig mina egna öden. Ibland har jag legat långa tider i jorden; ibland har jag legat gömd i den giriges källare och den rikes silkesbörs, och ibland i den fattiges tomma ficka. Det kan allt vara detsamma; människorna förgås, släkte efter släkte, men silver rostar inte, penningen lever i alla tider. Och likväl avundas jag människorna, ty om jag betänker det rätt, är de odödligare än jag. När silver och guld och all jordens härlighet förgås, lever ännu människornas själar till evig tid bortom graven.

Efter jag nu kommit till dig, gosse, vill jag berätta dig århundrade efter århundrade, vad jag sett ibland människorna vid de tider när de skrivit årtalet 58, och när jag kunnat tala. När man sover som jag uti hundra år, vill man gärna låta sitt hjärta den lilla stund det är möjligt att göra det, och därför börjar jag nu med:

År 1758

Preussens store fältherre kung Fredrik II satt i sitt tält i Schlesien. Han hade nyss vunnit en stor och blodig seger över österrikarna vid Leuthen; man hade begravt många tusende stupade krigare; andra blödde ännu ur djupa sår; många ånkor gråt, många faderlösa barn hade förlorat sitt stöd. Men den tappte och rovlövstne kungen tvättade blodet av sina händer och betraktade Schlesiens karta som låg framför honom utbredd på bordet och sa med stolt tillförsikt: "Detta land är nu mitt!" Han glömde att han vunnit det med orättfärdighet och med människors blod; men vad glömmet inte människan, när ärelystnad och vinning fått makt över henne! Världen prisade den store kungens bragder, och smickrade däravdes kalla honom "den ende". Men jag låg gömd under jorden och hörde dit hans samvetes röst som sa till honom: "Orätt, orätt, orätt för Gud och människor!"

År 1658

Englands mäktige protektor, Oliver Cromwell, låg på sin dödsbädd. Runt omkring honom stod falska vänner som hycklade tårar och sorg, och bredvid honom stod hans ende son som tänkte inom sig med fröjdefullt hjärta: "Nu kommer jag till makten efter min far!" Den store mannen hade hycklat mycken gudfruktighet och var ansedd för en mäktig from man, men nu när han skulle gå hädan kom det för honom att han begått stora missgärningar och låtit halshugga sin herre och konung Karl I. Och fastän Cromwell i många stycken varit en vis regent kom det för honom att hans gärningar inte kunde bestå inför Gud och som vore all den makt efter vilken han fiket i världen allenast en försvinnande bubbla. Och jag låg under jorden, och jag hörde ända dit hans samvetes röst som sa till honom: "Orätt, orätt för Gud och människor!"

År 1558

En annan stor man som på sin tid varit den mäktigaste på jorden och i vars rike solen aldrig gått ned, låg nu gammal, maktlös och övergiven på sin sotsång i S:t Justi kloster i Estremadura i Spanien. Det var Karl V, före detta tyskromersk kejsare, kung av Spanien och båda Indierna, han som för två år sedan tröttnat vid sin makt och sin härlighet och avsat sig alla sina kronor och blivit munk i ett kloster. Där stod andra munkar, svartklädda med brinnande vaxljus i händerna och sjöng omkring honom de heliga psalmer och prisade honom salig för hans botövningar och hans fromma stiftelsers skull. Men den döende kejsaren tyckte allt detta inte vara tillräckligt för Gud och följde bedrövad timvisarens gång på uret, som han själv förfärdigat till att förkorta sina ensliga stunder. Makt, ära och världens skatter hade han frivilligt försakat, men det var inte nog; han mindes hur han förföljt Luther och tillåtit sina spanjorer att slakta de olyckliga indianerna i Mexiko, och alla munkarnas försäkringar kunde inte tysta hans samvetes röst. Jag låg under jorden, men jag hörde den ända dit, och rösten sa till honom: "Orätt, orätt, orätt, för Gud och människor!"

År 1458

Don Henrik, infant av Portugal, satt i sitt slott Terzanabal och mottog nyheter om de händelser som skulle förändra världen. Från norr hörde han talas om den underlige mannen Gutenberg i Mainz, som upppunnit en konst att trycka böcker. Från öster kom förskräckande budskap om turkarnas framsteg sedan de fem år förut intagit Konstantinopel, och de grekiska lärde flydde att utbreda sin visdom i västerländerna. Från söder mottog Don Henrik nyheten att hans

Mötesknapp med rätt till fria resor

Det har alltid varit intressant att sälja Sverige för utländska journalister. Så var det också 1906 när ett större antal brittiska publicister inbjöds till Sverige för att därmed göra vårt land känt i Storbritannien. Britterna skulle besöka Stockholm, Göteborg, Norrköping och Sundsvall.

Till fjortondagarsbesöket i Sverige hade Centraltryckeriet tryckt ett program som var synnerligen väl utformat. Programmet hade inhäftats i en mycket elegant sidenfodrad läderpärm från Hedbergs Hovbokbinderi. Man hade dessutom låtit tillverka en mötesknapp för att bäras på kavajslagen. Den är av brons med en emaljerad framsida. I det blå mittfältet syns de svenska tre kronorna i guld över två vita gåspennor, och i den röda ring, som begränsar mittfältet, läses: BRITISH PRESS TOUR 1906. Mötesknappen berättigade bl a till fria resor på elektriska spårvägarna i Stockholm och Göteborg, fri entré till Skansen under Stockholmsbesöket m m. Knappen/märket skulle användas både av de brittiska gästerna liksom deras svenska värdar.

Mötesknappen är komponerad av konstnären Vicke André (1856-1930) som var känd som tecknare i skämtpressen (t ex i Puck och Kasper). Med tiden skulle André illustrera en mängd böcker och utföra större uppdrag som t ex väggmålningar i Kungl. Operan, Operakaféet, restaurang Du Nord, Gustav Vasakyrkan och Hörnefors kyrka i Västerbotten. Knappen är tillverkad hos C. G. Hallberg.

IW

skupp seglat ända till Guinea på Afrikas västra kust, vilket var den längsta resa någon sjöman den tiden företagit. Då blickade den vise och ädle fursten från sina slottsfnster ut mot den stora Atlantiska oceanen i väster, skakade eftertänkligt på sitt grå huvud och sa: "Där bortom oceanen måste finnas ett land; ack, att jag ej ska leva, när det landet blir upptäckt!" – Och jag silverpenning låg under jorden, men jag hörde hans röst, och eko svarade från de omätliga böljornas blå: "Ja, ja, där är ett land, det är Amerika, och Christofer Columbus går nu i skolan i Genua!"

Silverpenningens berättelser. Av Zacharias Topelius. Ur *Läsning för barn*. Urval för skolan. S. 253-267. Stockholm 1903. Redigerad av MGL. Forts. nästa nr.

Foto: J.E.O. KMK

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

SÄLJES

Oscar II 1874-1907
alla utgivna år – Kval 1?-1 till 1

1 öre – 32 år – 1100 kr
2 öre – 32 år – 250 kr
5 öre – 32 år – 450 kr
10 öre – 22 år – 1500 kr
25 öre – 19 år – 800 kr

Hans Kelding 019-18 46 64
Drottninggatan 40, 702 22 Örebro

Frågespalten

En utmärkelse till förtjänt medlem

Till Kungl. Myntkabinettet har inlämnats en orden. Att det rör sig om en sällskapsorden är klart. Men vilket sällskap?

Bandet är blå-gult. På korsarmarna vit emalj med bokstäverna T A S B. I mitten blå emalj med dels "Guds öga" dels en barr och ev. ett skynke med öglor i ändarna samt bokstäverna I B O.

Vet någon av tidningens läsare något mer om denna orden är redaktionen tacksam för tips.

Eva Wiséhn

Sällskapsorden från 1950-talet eller strax före. Foto Jan Eve Olsson. KMK.

Vedpolletter 1899

Så här kunde en annons för pollett-försäljning se ut vid sekelskiftet. Anonsen för vedpolletter infördes i en Växjötidning 1899. Däremot vet vi inte hur polletterna såg ut. Kanske vet någon av SNT:s läsare bättre besked?

Vedpoletter

till salu å
Vexjö Vedgård &
Expressbolag.

Kontorstid kl. 10–1 f. m. och 4
–5 e. m.

Frankrike

100 francs med porträtt över Paul Cézanne (1839-1906).

Storlek: 133 x 80 mm. Färg, framsida: brun, rödbrun, grön. Färg, baksida: brun, orange, ljusgul, grön. Vattenmärke: Cézanne. På framsidan i sedelns vänstra del finns vertikalt en streckad metalltråd. Strecken blir svarta vid kopiering. Dessutom är en magnetisk tråd inlagd vertikalt i sedelns vänstra mittled. På framsidan i nedre vänstra delen finns en vit silhuet av ett berg. Den blir grön vid UV-belysning.

Micro- och miniskrift: Citat av Cézanne på framsidan ovanför och till höger om vattenmärket.

En del av sedelns texter, siffror och mönster är lätt upphöjda.

Schweiz

100 francs med porträtt över Alberto Giacometti (1901-1966).

Storlek: 159 x 74 mm. Färg, framsida: blå, orange, vinröd. Färg, baksida: blå, orange, violett och grön. Vattenmärke: Giacometti. Microtext: Den ljusblå triangeln på framsidan innehåller en text om Giacometti. Säkerhets-tråd: En glänsande streckad metalltråd syns vertikalt på baksidan. Sedd mot ljuset blir linjen heldragen. I ett kinegram (silverfolie) på framsidan finns siffran 100, som ändrar storlek och skiftar färg vid vinkling av sedeln. Den mörkblå siffran 100 på framsidan färgar av sig vid gnuggning mot ett papper.

En perforerad siffra 100 syns när sedeln hålls mot ljuset. Vid UV-belysning framträder på båda sidor gröna och blå fibrer spridda över sedeln. På framsidan framträder dessutom siffran 100 i grön färg. Som kännetecken för blinda finns en cirkel i vänstra delen på sedelns framsida. En del texter och siffror har ett upphöjt tryck.

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

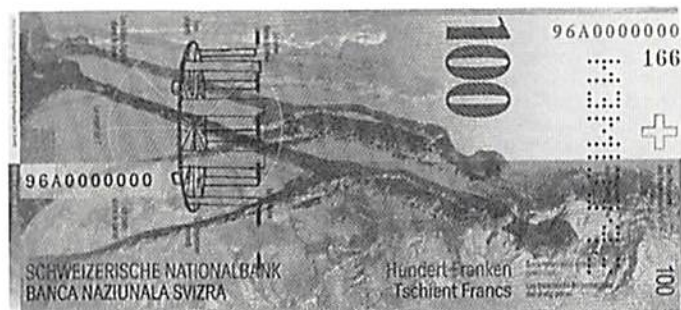
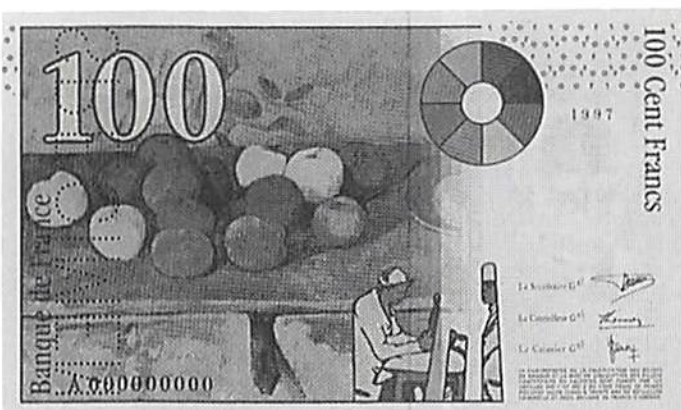
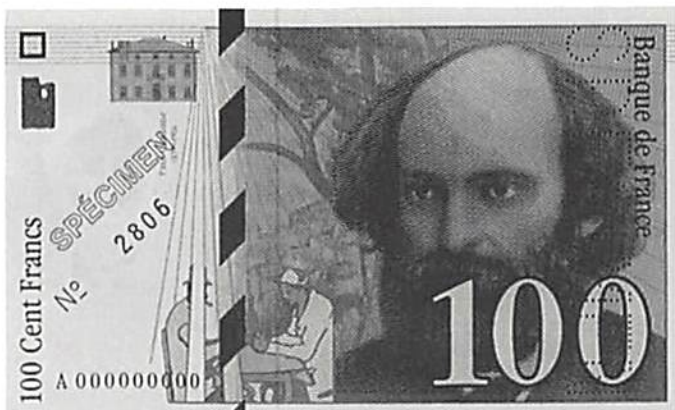
Spec. sedlar

Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42

111 20 STOCKHOLM

TEL 08-411 08 07

Nya mynt

Norge

I samband med att Akershus slott och fästning firar sitt 700-årsjubileum 1999 har Norges Bank givit ut en 20-krona som cirkulationsmynt för att markera jubileet.

Diameter: 27,5 mm

Tjocklek: 2,2 mm

Vikt: 10 g

Legering: 81% Cu, 10% Zn, 9% Ni

Åtsida: Håkon V Magnussons vapen med det norska lejonet. Inskrift under motivet 20 KR flankerat av Den Kongelige Mynts symboler hammaren och bergsjärnet samt myntdirektör jan Erik Johansens initialer JEJ, NORGE och året 1999.

Frånsida: Akershus fästning och medeltidsborg som den såg ut på 1300-talet. Till höger i fästningens mur formgivarens, Ingrid Austlid Rise, signatur IAR. I omskriften under motivet AKERSHUS 700 ÅR.

Rand: Slät.

Jämn växel

En kund växlar en hundralapp i banken och börjar räkna sina tior. Han räknar dem en gång, han räknar dem en gång till. Så väter han tummen och företar en tredje kontroll.

Kassören, lätt ironiskt: Stämmer det inte?
- Jo, svarar mannen med tydligt missnöje, men det är min själ inte mer än jämnt heller.

Svenska och skandinaviska mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska jubileumsmynt, årsset samt småmynt. Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje

Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:

<http://www.nmh-mynt.a.se/index.htm>

Förenta Staterna

20 dollar med porträtt över presidenten Andrew Jackson, 1767-1845, (förstorat). Baksidan visar Vita Huset i Washington D.C. Storlek 156 x 66 mm. Vattenmärke: Andrew Jackson. Microtext på framsidan i nedre vänstra hörnet i siffran "20" finns "USA 20" repeterat. Under Jacksons porträtt finns orden "THE UNITED STATES OF AMERICA" repeterade.

En säkerhetstråd finns inlagd vertikalt nära vänsterkanten. Vid belysning i UV-lampa blir tråden grön. Siffran "20" på framsidan i nedre högra hörnet skiftar färg vid vinkling av sedeln.

Typ: Federal Reserve Note.

Tidigare utgiven 20 dollarsedel fortsätter att vara lagligt betalningsmedel men kommer successivt att vid inlösen försvinna ur marknaden.

Kungl. Myntkabinettet

Slottsbacken 6

Vitterhetsakademiens
biblioteks
numismatiska boksamling

Torsdagar kl. 13 - 16

Bibliotekarie Carina Bergman
tel. 08 - 5195 5323

Strandbergs Mynthandel AB & Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, medaljer, ordnar
Gamla aktiebrev, äldre handlingar m.m.

Arsenalsgatan 8C, Box 7377
103 91 Stockholm

Tel: 08-611 01 10, 611 58 20

Fax: 08-611 32 95

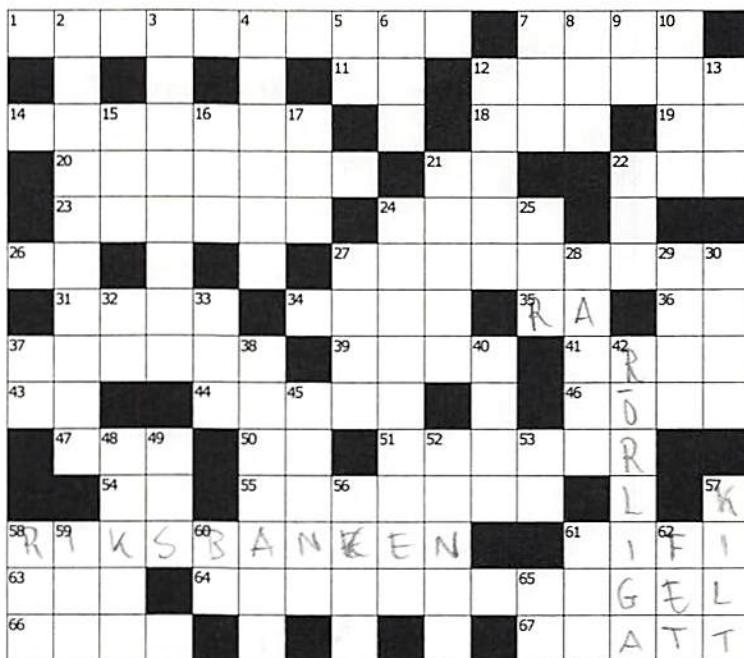
Korsord och myntflåtor

Äterigen glädjer oss Anders Lindbom med ett numismatiskt inspirerat korsord. Själv är jag mycket road av att lösa korsord, särskilt de kluriga och flerbottnade, och de ska ta lång tid. Har alltid ett eller flera liggande vid min favoritfåtölj.

Visste ni förresten att en enklare form av korsord fanns för barn redan under 1800-talets senare del? År 1913 trycktes de för vuxna i tidningen *New York World*. Ett tiotal år senare fick de sitt genombrott. Under tjugotalet kom de till Europa och Sverige. Här kallades de "ordflåta". En numismatisk variant på denna benämning är "myntflåta". En sådan var publicerad i sista numret av *Myntkontakt* 1977:4, innan SNF tog över tidningen. Konstruktören är mig obekant.

Bildkorsord är av senare datum och har svenskt ursprung. År 1954 publicerades det första i Svenska Dagbladet. I flera andra länder kallas faktiskt bildkorsordet för "svenskt korsord". Här vill jag särskilt omnämna en föreningsmedlem, nämligen Bengt Aman, som konstruerar bildkorsord för Dagens Nyheter.

MGL

Konstruktör: Anders Lindbom

Numismatiskt korsord 3

Vågrätt

- Kan omständighet vara och fann man Erik Lindberg ibland.
- Ägnade sig vissa stockholmsdammer åt före ängsluparnas tid.
- Gör koppar till mässing.
- Bör en fäktare kunna.
- Typ av villa.
- I katalog om välkänd variant av tvåkrona.
- Gällde pollett från Ferna järnverk för.
- Ett betalningsmedels underkurs i förhållande till nominella värdet.
- Icke utan beröm godkänt.
- Ser och syns på baksidan av USA:s endollarsedel.
- Berömd fransk porslinsfabrik.
- Är inte pengar ens för en numismatiker.
- På busspollett från Linköping.
- Huvud på pund men inget pundhuvud.
- Står styrman till.
- Är norra delen av Sudan.
- Berömd vassbåt.
- Fick man till Fiskeskär i visan.
- För lusbekämpning i häret.
- Ger mynt patina men kan också förstöra dem.
- I matta på tomten.
- Kvalitet 01 i USA.
- "Numismatisk" krydda.
- Görs "vågrätt 41" för att bli frodigt.
- Står det bakpå modern dieselbil.
- Norpa.
- Folkslag som bor i "vågrätt 34".
- Hoppas på fast tjänst?
- Är texten på ett mynt i kvalitet 1?
- Ger ut sedlar men inte mynt.
- Term för välljud.
- Spansk ort nära Alicante med egna mynt under inbördeskriget.
- Kallades i folkmun sedel om 32 sk banco p g a dess färg.
- Ingrediens i sedelpapper.
- Blindmynt.

Lodrrätt

- Förekommer i Sverige endast på silvermynt.
- Präglades klippingar ofta i.
- Beriden gränsvakt och typ av bangård.
- På bil från Auckland.
- Metod bl a för att fälla brottslingar.
- "Two by two" är en sådan.
- I Örnens näbb på Mexikanskt mynt.
- Fransk motsvarighet till "von" och "af".
- Användes för att frakta plåtmynt på.
- Provins i Tyskland med tidig myntutgivning.
- Tillsammans med "carte" på matsedeln.
- Indiskt mynt motsvarande 1/12 anna.
- Flod i Schweiz.
- Tjäderlåte.
- Rysk boveteplätt.
- Är mängden gård i glesbygd.
- Så skulle ett av Karl XII:s nödmynt ha hetat om man fortsatt utgivningen.
- Biter.
- Ger nyheter i radion.
- Tryckte många privatbankssedlar.
- Har krona.
- Hette den kraftigaste av "Bröderna Cartwright".
- Säljer tekniska prylar ihop med OFF.
- Crawlade.
- Myntmetall i krigstid.
- Berättar om sin stora samling av 10-dalerplåtar.
- Ungersk president vald 1952.
- Mobila.
- Profet i Jerusalem under Davids och Salomos tid.
- Jeanstyg.
- Fixar spel till den ort som mutat bäst.
- En i gruppen Swedanens.
- Bottenbetyg i dagens skola.
- Den har spänning.
- Skotskt benplagg.
- Pryder sällsynt kinesisk dollar.
- Gör fiskerullar.
- Klarstecken.
- I reguljära norska mynt men ej i dito svenska.
- Är den rikes plånbok.
- Står det på mängden danspollett.

Auktioner

September:

- 10 London, Vecchi
18 Bruxelles, Jean Elsen.
59th Public Auction
22-25 München, Hirsch
25 Long Beach, Ponterio
28-30 Osnabrück, Künker

Oktober:

- 1 Osnabrück, Künker
11-12 London, Baldwin
21-22 Stuttgart, Münzen und
Medaillen Deutschland
25-26 Zürich, Leu
27-28 Zürich, Hess-Divo
28-29 Zürich, Sternberg

November:

- 3-6 Frankfurt am Main, Dr. Busso Peus
15-16 Bussum, L. Schulman
17-18 Sydney, Noble
24-26 München, Hirsch

Mässor

Oktober:

- 22-24 Köln, Köln Messe

INTERNATIONELLA AUKTIONER

FORTLÖPANDE INLÄMNING
TILL VÅRA 3 ÅRLIGA AUKTIONER

*Du som förut lämnat objekt till oss:
Kom gärna med mer!*

*Du som hittills inte lämnat något:
pröva oss!*

Dina objekt bjuds ut till vår **världsomspän-
nande kundkrets**, som är intresserad av såväl
MYNT som frimärken, brev, häften, vykort,
handskrifter och aktiebrev m.m.

Du kan alltid vara säker på att få **högsta möjliga
priser** för Ditt material. Din **trygghet** är att
vi har **80-årig erfarenhet** och finner glädje i att
hjälpa våra kunder till maximalt resultat.
Dödsbon och advokater anlitar ofta oss.

GRATIS RÅDGIVNING!

Ring gärna!

FK 08-678 32 17
FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Birger Jarlgatan 8, 3 tr
114 34 STOCKHOLM

Föreningar

**Värends Numismatiska
Förening**

och

Smålands Museum

arrangerar

MYNTMÄSSA

med föredrag kl. 14.00:

av

t. f. museidirektör
Ian Wiséhn

MYNTHANDLARE
UTSTÄLLNINGAR
SERVERING

Lördag 25 september 11.00-16.00
Smålands Museum, Växjö

**KÖPER
SÄLJER
VÄRDERAR**

**Kvalitetsauktioner
två gånger per år**

**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Norrmalmstorg 1, 1tr.

Box 7662 103 94 STOCKHOLM

TEL: 08-10 10 10 FAX: 08-678 77 77

**Ulf Nordlinds
Mynthandel AB**

Köper – säljer – värderar

**Mynt – Sedlar – Medaljer
Ordnar – Litteratur**

Karlavägen 46, Box 5132

102 43 Stockholm

Tel. 08-662 62 61

Fax. 08-661 62 13

**Kristianstadsortens
Numismatiska
Förening**

säljer fredagen den
17 september 1999

Fabrikör

**Per Johan Aron Holmbergs
(1821-1896)
myntsamling**

Samlingen omfattar mynt,
medaljer och
polletter samt en smärre
avdelning
numismatisk litteratur.

* * *

Upplysningar:

Ingvar Nilsson, 044 - 713 28 alt
044 - 23 24 29

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 19 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB
Normalmstorg 1, 1 tr.,
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden
Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel
Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt
Västra Hämngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel
Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona
Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer
Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder
Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-16 05 38

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynt AB
Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB
Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel
Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel
Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel
Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

Pollettsamlare!

Smärre Skrifter Nr 7

En ny publikation från Svenska Numismatiska Föreningen har nu kommit från tryckeriet. Smärre Skrifter Nr 7 handlar om svenska militärpolletter och är författad av Magnus Widell. Du har nu möjlighet att köpa den från föreningen för endast **100 Skr + porto** (20 Skr). Boken är på 96 sidor och är ett viktigt bidrag till studiet av polletter då övergripande, uppdaterade, verk över Sveriges polletter ännu ej finns att tillgå.

Boken beställs enklast genom insättning av ovannämnda belopp på postgiro 15 00 07-3. Vid eventuella frågor kontakta vårt kansli på nedanstående adress. Boken kan också köpas i butiken på Kungl. Myntkabinettet.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Kansli: Banérgatan 17 nb, 115 22 Stockholm. Telefon: 08-667 55 98. Fax: 08-667 07 71.

E-post: snf@wineasy.se – Kansliet är bemannat: Onsd. - torsd. 10.00-13.00.